

LANDSLAGET FOR
NORSKUNDERVISNING

NÆRLESING PÅ UNGDOMSTRINNET
KVA ER FAGSKRIVING I NORSKFAGET?
EARLY YEARS LITERACY PROGRAM

NORSK LÆRAREN

TIDSSKRIFT FOR SPRÅK, LITTERATUR OG DIDAKTIK - NR. 4 2013

Tema:

NORSK I UNGDOMSSKULEN

HUMBOLDT-UNIVERSITÄT

Studentene ved Nord-Europa-instituttet
skriver for *Norsklæreren* →

INNLEDNING

I november 2012 var representanter for morsmålsforeningene i Danmark, Norge, Sverige, Finland, Island og Færøyene samlet i Berlin for å feire at Nordspråk var 40 år. I den forbindelse besøkte vi både Humboldt-universitetet og De nordiske ambassadene.

Det var fascinerende å høre at det er mer enn 600 studenter ved Nord-Europa-instituttet ved Humboldt universitet. I løpet av besøket vårt fikk jeg en avtale om at noen studenter skulle skrive for *Norsklæreren* om studielivet ved Nord-Europa-instituttet.

Her kan du lese svarene på oppgavene: Ænket, hverdagen ved instituttet og litt historie. Studentene har fått tilgang på korrektoren, og det skal nevnes at korrekturleseren var imponert over norskerferdighetene.

HISTORIE

Nordiske studier har en lang tradisjon i Berlin. Etter at universitetet ble grunnlagt i 1810, var flere enkeltpersoner opptatt av nordiske tema. Det hang sammen med nasjonalromantikken som europeisk tankestrømning. Som i Norden, var man også i Tyskland på leting etter en enhetlig nasjonal identitet. Man søkte etter en felles germansk fortid. Derfor interesserte vitenskapsmenn seg først og fremst for norrønt språk og norrøn litteratur.

I løpet av 1800-tallet var det forskjellige vitenskapelige disipliner som skilte seg fra hverandre. På denne måten ble nordisk filologi som egen disiplin bygget opp, først som del av den tyske, så som grein i en mer omfattende germansk filologi. Den sentrale kilden man befattet seg med, var Edda, senere kom sagaene til. Det var spesielt disse tekstene som ble oversatt og så interpretert som bevis på en felles germansk kultur. Nyere litteratur fikk også en plass i forskning og undervisning rundt århundreskiftet og fram til 1920-årene. Der ble forskningsfeltet gradvis utvidet med mer fokus på kulturvitenskap.

I 1883 fikk faget sitt første privatdosentur, og fire år senere et professorat. Etter hvert fikk professoren hjelp av flere lektorer. De hadde som oppgave å undervise både moderne nordiske språk og litteratur. Rundt 1930 fantes det separate lektorater for dansk, islandsk, norsk og svensk.

Visse nazistiske kretser så på gammelnordisk som en svært viktig del av germanske studier. En slags «germansk kulturvitenskap» ble bedrevet for å skape et nazistisk ideal tilpasset aktuelle politiske behov. Ved et utenlandsvitenskapelig fakultet («Auslandswissenschaftliche Fakultät») formidlet man f. eks. moderne språk- og kulturkunnskap fra flere land til bruk i tysk politikk og administrasjon. Når det gjelder de nordiske landene, var også universitetets nordister, særlig lektorene, involvert.

Etter andre verdenskrig var situasjonen i Berlin preget av den tyske delingen. Humboldt-universitetet lå i Øst-Berlin. Myndighetene i DDR forsøkte å få innflytelse på forskning og undervisning ved universitetene. Nordistikk, som var svært relevant for DDRs utenrikspolitiske agenda, skulle nå bli konsentrert i Greifswald. For alle andre østtyske universiteter med nordisk filologi betydde det at ressursene ble veldig begrenset. Det førte til at det nordiske instituttet i Berlin ikke kunne kjøpe nye bøker og måtte nøye seg med materialet fra før 1945. Mens det bare var få kurs i nyere litteratur, stod gammelnordisk relativt sterkt. I motsetning til de øvrige skandinaviske språkene var det neppe undervisning i norsk. Fra slutten av 1960-årene ble det i tillegg formidlet basiskunnskap i historie, kultur og samfunnsforhold fra de skandinaviske landene.

Kontaktene med forskere i de nordiske landene og reiser var stort sett forbeholdt medarbeidere og noen få studenter i Greifswald. Det førte – paradoksalt nok – til at nordistene i Berlin underviste i innhold de ikke hadde egen erfaring med. Fokus i forskning i 1970- og 1980-årene lå derfor på lingvistikk, et mer teoretisk område. Også i Vest-Berlin ble det etablert en avdeling for nordiske studier på 1950-tallet ved Freie Universität. Ved siden av eldre og nyere språk og litteratur fikk regionale og kulturvitenskapelige aspekter en stadig sterkere stilling der. Før murens fall visste hverken øst- eller vestberlinernordistene at de andre eksisterte, men i 1990-årene fusjonerte begge fag til det første selvstendige Nord-Europa-instituttet, som fremdeles består i dag. Nå for tiden har det fire professorater: i lingvistikk, medievistikk, litteraturvitenskap og kulturvitenskap. Det finnes lektorater i de fem nordiske språkene. Et særtrekk ved instituttet er to gjestprofessorer finansiert av den norske og svenske regjeringen. På denne måten eksisterer det mangfoldige muligheter for studier, undervisning og forskning for de omtrent 600 studentene og 20 medarbeiderne.

4

PÅ HUMBOLDT

1. Hvordan kom du på å studere skandinaviske studier?
2. Hvilket fag er du mest interessert i?
3. Hvordan utmerker vårt institutt seg sammenlignet med andre nordiske institutter i Tyskland?
4. Hvordan forestiller du deg ditt senere yrkesliv?
5. Kan du forestille deg å flytte til et skandinavisk land?
6. Hvem er din skandinaviske helt?

INKA (til venstre)

Bachelorstudent i sjette semester, lærer svensk

1. Jeg har vært i Sverige som au pair i ett og et halvt år etter skolen. Nå studerer jeg nordiske studier fordi jeg vil forbedre språkkunnskapene mine.
2. Jeg er mest interessert i litteraturvitenskap, men kulturvitenskap er også spennende.
3. Jeg har studert et semester i Kiel før og likte det ikke. Det er en stor forskjell mellom studier i Kiel og Berlin. I Kiel ligger fokus på basiskompetanser, mens Berlin er mer moderne. Jeg liker det bedre.
4. Jeg vil gjerne gjøre noe med litteratur og organisasjon. Det har egentlig lite med studiet mitt å gjøre.
5. Akkurat nå kan jeg ikke tenke meg å flytte til Skandinavia. Året som au pair var nok for meg, men jeg kan ikke utelukke at jeg reiser tilbake på et annet tidspunkt.
6. Hans Christian Andersen.

SVEN (til venstre)

BA-student i andre semester, lærer norsk og islandsk

1. Da jeg var 6 år, reiste familien min med VW-bussen helt opp til Lofoten. Etter skolen fikk jeg et reisestipend og forsket i Norge på tyskerbarn. Dette var avgjørende for min beslutning om å studere skandinaviske studier.
2. Kulturvitenskap, siden det også innebærer politikk ved instituttet vårt. Det synes jeg er spennende.
3. Mange andre institutter er først og fremst innrettet mot lingvistik. Her i Berlin har vi i tillegg fag som kulturvitenskap og historie.
4. Jeg ville gjerne jobbe i en institusjon som det tyske utenriksdepartementet eller Norsk-Tysk Handelskammer.
5. I hvert fall. Det er også en grunn til at jeg valgte å studere skandinaviske studier.
6. Leiv Eriksson.

KATJA (til høyre)

BA-student i andre semester, lærer svensk og islandsk

1. Først kom jeg i kontakt med Skandinavia på ferietur i Sverige. Senere tok jeg en utdanning som sykepleier og ville flytte til Sverige når jeg ble ferdig med den. Imidlertid førte kjærligheten meg til Berlin. Nå studerer jeg nordiske studier for å opprettholde forbindelsen med Norden.
2. Middelalderstudier.
3. Det jeg liker ved instituttet vårt, er at tilbudet av fag er veldig bredt, dvs. at studiene ikke bare omfatter filologiske og språkvitenskapelige, men også historiske, litterære og kulturvitenskapelige emner.
4. Det vet jeg ikke ennå. Men jeg vil i hvert fall ta en master etter bacheloren, og helst i Sverige.
5. Helt sikkert!
6. Ronja Røverdatter.

BJØRN (til høyre)

Bachelorstudent i fjerde semester, lærer norsk.

1. Jeg befattet meg masse med norrøn religion. Senere hadde jeg en reise i 2008 til Norge, og da ble det helt klart at jeg måtte jobbe med Norge. Jeg studerte først noe annet – økonomi. Jeg søkte blant forskjellige studier, og det var bare nordiske studier som kom på tale.
2. Middelalderstudier. Ved siden av dette, politikk og kulturvitenskap.
3. Jeg er veldig glad for å bli her, siden vi har en sterk norrøn og kulturvitenskapelig spesialisering. Og derfor er jeg kjempelykkelig for å studere her.
4. Enten gjør jeg noe vitenskapelig. Eller jeg kan godt forestille meg å jobbe i en kulturinstitusjon.
5. Jeg kan ikke forestille meg å bli her!
6. Jeg har et slags forbilde. Det er Erik Bye. Han var forfatter, kunstner og kunstoffotograf fra Norge. Han døde i 2004. Og jeg tror at han kanskje er et av de få menneskene som kan gi meg en motivasjon. Han var politisk og sosialt engasjert. Det finnes en film om han – Giganten. Jeg kan anbefale den!

HVERDAGEN VED NORD-EUROPA-INSTITUTTET I BERLIN

Hva er det med Norden som gjør at over 600 unge mennesker studerer nordiske språk og kultur i Berlin? Hvordan er det være student ved Nord-Europa-instituttet? Studentene Clara Sondermann og Adrian Schneider forteller.

Teksten begynner med et mellomrom. Det hvite rommet mellom strekene står for tid og individualisme ved universitetet. Hver og en av studentene har sin egen hverdag. Det fins ingen obligatorisk hverdag her på instituttet, men mange ulike. Én ting har alle felles: interesse for Norden. Noen har vært der, bodd, jobbet eller studert i Norden. Noen planlegger turer og utveksling. Her på instituttet har vi tid til å nærme oss regionen på en vitenskapelig måte. Vi lærer og tilegner oss språklig og faglig kompetanse. Undervisning og diskusjoner foregår fra mandag til fredag, ofte også på lørdager. Ved siden av kan alle studenter engasjere seg i studentrådet, redaksjonen av tidsskriftet *Norrøna*, i egne prosjekter eller ved en av de nordiske ambassadene.

2

Jeg sitter i et fysisk mellomrom. I det såkalte LEKRUM i andre etasje av det filologiske fakultetet. Et rom med bøker, sofa og bord. Her har vi Bjørn, student i fjerde semester. Medlem i studentrådet og prosjektet *Vandrestudent*. Hva motiverer han til de mange ting han driver med ved siden av studiene?

«Du er alltid knyttet til noen strukturer, har en institusjon bak deg. Men her på universitetet kan du godt være aktiv og bruke din stemme. Prege strukturer som påvirker deg. Med lite innsats kan du forandre ting slik at de passer for deg. Gjør hverdagen til en hverdag du ønsker deg.» Absolutt tiltalende. Hva sier instituttet selv? Jeg blar gjennom spalten: «Studiemål» fra brosjyren for de som er interesserte i Nord-Europa-studier. Her blir det nevnt, at det dreier seg mest om tilegnelse av kunnskap i språk og kultur. Oppøving av kritiske og refleksive ferdigheter. Forberedelse til jobb i medier, forlag, utdanningsvesen eller annet i forbindelse med kunnskap i skandinaviske språk eller vitenskapelige disipliner. Nord-Europa-instituttet er det eneste instituttet i Tyskland som tilbyr både kulturvitenskap, medievitikk, lingvistikk og litteraturvitenskap. Studenter velger tre disipliner når de studerer i hovedfaget, to når de studerer i sidefaget. Alle studenter på bachelor og master har tilgang til kurs i de nordiske språkene. Dansk, svensk, norsk. I tillegg har studenter på hovedfag mulighet til å lære islandsk og finsk. Forutsetninger for studiene er nysgjerrighet, evne og lyst til å lese og diskutere.

En kollektiv lidenskap for de nordiske tradisjonene fører til at flere fester i tråd med de «nordiske originalene» er en fast bestanddel i studieåret. Lucia-festen eller midtsommer for eksempel. Fester forsterker den kollektive bevisstheten og bidrar til den personlige atmosfæren. For meg er instituttet en spesiell plass på universitetet sammenlignet med de andre. Omgangstonen er ikke det minste «tysk» når det gjelder kommunikasjon med lærere og professorer. Vi sier «du» fordi det er vanlig å si det i Skandinavia. Vi tar oss en pause sammen med lærerne. Vi skaper en vennlig atmosfære.

INTERNASJONALE GJESTER I HENRIK-STEFFENS- OG DAG-HAMMARSKJÖLD-FORELESNING

Instituttet har tett kontakt med Norden. Hver uke får vi mulighet til å høre på foredrag av nordiske gjester som blir invitert til vårt institutt. Gjестene har oftest en relasjon til en av de forskjellige fagdelene og forteller om sine prosjekter eller sitt yrke generelt. Så bortsett fra professorer fra andre universiteter, er det ofte forfattere, kunstnere og mange andre interessante mennesker som besøker oss og gir oss et inntrykk av sitt arbeid og sin lidenskap.

Forelesningene blir holdt på norsk, svensk, dansk, engelsk og tysk. Henrik-Steffens-forelesningen blir finansiert av den norske staten, Dag-Hammarskjöld-forelesningen av den svenske.

LEKRUM – STUDENTENES MØTESTED

Vårt «Lekrum» er vår lille fritidsøy. Det er et rom for alle studentene på instituttet. Her møtes vi når vi ikke har seminarer eller må lese i biblioteket. Vårt studentråd tilbyr kaffe til en veldig rimelig pris, det ligger skandinaviske bøker rundt omkring, og en diger sofa gjør sitt for en avslappet og hyggelig atmosfære.

Lekrummet er utrolig viktig for felleskapet blant studentene. Det er et sted hvor vi studenter – uansett semester – finner sammen og har mulighet til å bli kjent med hverandre. Mangt et vennskap på instituttet har sin opprinnelse i lekrummets sofa.

Men det er også et sted hvor intense diskusjoner, som ikke fikk utfolde seg i all sine fasetter i seminaret eller forelesningen, blir videreført og komplettert med andre studenters oppfatninger. Dette gjør lekrummet til ei slags «kulturell oppslagstavle», hvor man får inspirasjon gjennom diskusjoner og samtaler om bøker, nye (ofte nordiske) plater, konserter, teaterstykker og mangfoldige arrangement.

EGNE PROSJEKTER – WANDERSTUDENT (VANDRESTUDENT)

«Universitet er ikke skole» – en setning vi hører ofte. Vi som studenter blir oppmuntret til å ta initiativ og

forme vårt eget studium. Dette begynner med selvstendig oppsett av timeplanen og kan fortsette med realisering av egne prosjekter.

Et aktuelt eksempel for et studentprosjekt er «Wanderstudent»: Våren 2012 slo en gruppe av 10 studenter seg sammen med mål om å gå Olavs-veiene fra Sandefjord til Nidarosdomen i Trondheim. Ikke bare som en vanlig reise, men som en vitenskapelig ekspedisjon. Resultat av ekspedisjonen skal være en dokumentarfilm som befatter seg med religion og nasjonal identitet i Norge. I utlandet blir Norge ofte identifisert med sine førkristne røtter, norrøne guder og mystiske vesen som troll og huldre. Mange turister blir tiltrukket av landets mystiske omtale. Prosjektet spør hvordan dette passer sammen med Norges sterke tilknytning til kristendommen, statskirken og et veldig opplyst og teknologisk samfunn. Hvor og hvordan smelter norrøn mytologi, kristendom og humanistiske tanker sammen? Hva er det nordmenn identifiserer seg med?

Reisen begynner 21. juli og varer ut august 2013. Prosjektets arbeid og opplevelser blir dokumentert på bloggen <http://wanderstudent.wordpress.com/>

STUDENTRÅDET – STUDENTENES REPRESENTASJON

Vårt studentråd representerer alle studentenes interesser ved Instituttet og prøver å skape en trivelig og konstruktiv læreomgivelse. Og det lykkes de med!

Lekrummet ville ikke vært det samme uten dem som bestiller ny kaffe, organiserer opprydding og tar seg av innredningen. Studentrådet kan vi også takke for våre to fester som markerer årets høydepunkter ved instituttet.

«EN FØLELSE I BEGYNNELSEN»

I løpet av vårt studium befatter vi oss ofte kritisk med forestillinger om «Det nordiske». Til tross for all dekonstruksjon av idealiserte bilder, har vi jo alle et eller annet som begeistrer oss med Norden, og dette prøver vi å vekke til liv, blant annet med våre fester. For noen vil det være det flate hierarkiet som man opplever i for eksempel norsk universitets- og arbeidsliv, for andre den tette tilknytningen til naturen.

Men for de fleste er det bare en spesiell stemning som ikke kan settes ord på, men som oppstår når en spiser norsk, svensk, dansk, finsk eller islandsk mat, lytter på tilhørende sanger, leser bøker eller ser på nordiske filmer. Disse er på leting etter noe som de føler de kan finne i landene de befatter seg med. Det er ikke mer enn en følelse i begynnelsen, men etter hvert, kanskje under Erasmus-semesteret, blir det for noen tydeligere hva det var de søkte og forhåpentligvis fant. ●